

SAHİBİ

İst. Yük. İslâm Enstitüsü Mezunları
Cemiyeti Bařkanı
Mustafa PEKTT

★

YAZI İŐLERİ MÜDÜRÜ
Cahid BALTACI

★

IDARE MÜDÜRÜ
Mustafa YAMAN

★

Reklam İŐleri
MUSTAFA EFİLOĐLU

★

TEMSİLCİLERİMİZ

Ankara: Rıza ÖZSU
Konya: Ali MARAŐLIGİL
Kayseri: İsmail ELİUZ
İzmir: Ali ARSLAN
Erzurum: N. Tayyar TAŐ

★

Hattat - Ressam
Turan SEVGİLİ

★

IDAREHANE

Nuruosmaniye Cad. No: 8/6
Telf.: 22 46 02 CaĐaloĐlu — İST.
HaberleŐme ve Havale
P.K. 1315 SİRKECİ — İSTANBUL

★

ABONE VE İLAN

Yıllık 12 sayı 40 TL.
Altı aylık 6 sayı 20 TL.
Yabancı memleketlere posta ve kırı-
tasiye ücreti eklenir.
Her türlü reklam ve ilanlar özel ta-
rifeye tabidir.

★

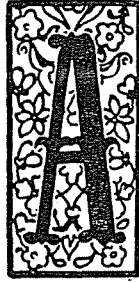
Yıl: 3 — Sayı: 34
Tarih: 1/8/1973

Dizgi — Baskı
İrfan Matbaası — İST.

Biyografi

Türk Kelâmcılarından İmam Matüridî

Mehmed AYDIN

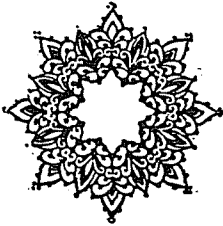

BU Mansur Muhammed b. Mahmut al-Hanefi, Alam al-Huda, al-Mütekellim, al-Mutüridi, al-Samerkandi Kelâmda, Aş'arininki ile birlikte sünnî müslümanlığı meydana getiren Matüridi kolunun reisidir (1). al-Matüridi'nin hayatı hakkında hemen hemen hiçbir şey bilinmemektedir. Ancak, Semarkant'ın, Matüridi namındaki mahallesinde dünyaya geldiğini ve buraya nisbetle kendisine, Matüridi denildiğini bazı tabakat kitaplarından öğrenmiş bulunuyoruz. Böylece Matüridinin Türk olduğu da anlaşılmaktadır (2). Doğum tarihi kat'i olarak bilinmemekle beraber, H. 333'de M. 944'de Semarkant'ta vefat ettiği bildirilmektedir. Böyle olunca da, kendisinden biraz önce vefat etmiş olan Aş'arinin (33) muasırı olmaktadır.

İmamı ebu Hanife'nin mezhebinde bulunanların itikat düsturlarını Mu'tezileye karşı müdafaada muvaffak olmuş olan al-Matüridi, lisanının talakat ve kaleminin kuvveti ile mu'tezile vesair muhasımlar karşısında tek başına darbelerine karşı müdafaaya muktedir olamayan Mu'tezile kendisini tezyif maksadı ile, temsil ettikleri itikatları kabul etmiş olanlara alaylı bir lisanla «şu matürüdiler» derlerdi. Mutezile'nin Abu Mansuru tezyif maksadı ile söyledikleri bu söz, bugüne kadar Hanefilerden olan «sünnet ve cemaat» mezheb salıklarına umumî bir isim olmuştur. (3)

Maturidi, müslümanlar arasındaki mevkiinin büyüklüğüne, islâm akidesinde bırakmış olduğu ve bugüne kadar kuvvetini kaybetmemiş olan tesirlerine islâmın orijinal tefekkür örneklerinden birini temsil edip günümüze kadar intikal etmiş eserlerine rağmen; islâm âleminin orta bölgelerine hakim kelim mektebinin, muasır meslektaşısı Abu'l-Hasan al-Aş'ari kadar; kendinden sonrakiler arasında geniş bir etüde nail olamamıştır.

Büyük imam Maturidinin bibliyografya kitaplarında, ha-

yatlarından bahseden şahıslar arasındaki nasibi «Fırak» kitaplarında mezhep kurucuları arasındaki nasibinden daha büyük olmamıştır. (4)

İşte böylece, Maturidinin şahsiyet ve hüviyetine dair yapılan araştırmaların hepsi müellifin açık bir potresini vermeğe yetmeyen «Fırak» ve «Tabakat» kitaplarının hududunu aşmamaktadır. Bundan dolayı, Maturidî hakkındaki bu çalışmamızda daha çok onun ahl-al-Sünne va'l-Cemaa olarak mektepleştirdiği sünni sisteminden ana hatlarıyla bahsedeceğiz. (5)

İmam Maturidî'nin itikat sistemini başta kendi eserlerinden ve sonra da, bu eserlerden derlenerek bir araya getirilmiş kitaplardan kolayca anlamak mümkündür. Bu görüşlerin izahına geçmeden önce İmam Maturidinin eserlerinin bir listesini şöylece verebiliriz:

- 1 — Kitap al-Tevhid
- 2 — Kitap al-Makalat
- 3 — Kitap radd avail al-adille li'lKa'bi
- 4 — Kitap bayan vahm al-Mu'tezile
- 5 — Kitap te'vilat al-Kuran
- 6 — Fıkhı ekber şerhi
- 7 — Radd kitap al-Ka'bi fi vaid al-fussak (6)

İmam-Maturidinin itikat sistemi bilhassa, Umar b. Muhammed en-Nesefî'nin, müteaddit şerhleri, tercemeleri bulunan al-Akaid'n-Nesefiye'sinde cem' olunmuştur. Okuyuculara, İmam Maturidî'nin, görüşlerinin esasını vermek üzere bu eseri anahatlarıyla vermeyi uygun buldum. (7)

1 — Hakk ehli, sofestaiyye zümresinin aksine olarak «Eşyanın Hakayı» sabittir, değişmez dedi.

2 — Halk için ilim vasıtaları üçtür: a) Havass-ı Selime b) Haberi Sadık c) Akl.

3 — Bütün bölüntüleriyle âlem sonradan olmadır. O halde alem a'yan ve arazdır. Ayan: Zatiyla kaim olan şeydir.

4 — Âlemi yapan o vahid, kadim, hayy, kadir, alim, semi; basir, şâî ve mürid olan Allah, ne arazdır, ne cisimdir, ne cevherdir, ne musavverdir, ne mahdüttür, ne ma'duttur, ne bölünendir, ne bölünlenendir, ne cisim ile cevherden tereküp edendir, ne tükentiye uğrayandır, mahiyetle vasf olunmaz. Ne mekandâ yerleşir, ne üzerine zaman aşar, bir şey ona benzemez; ilminden ve kudretinden dışarıda bir şey kalmaz.

5 — Zatiyle kaim ezeli sıfatları vardır ki ne özdür ne özgedir. Bu sıfatlar ilim, hayat, kudret, semi' basar, irade, meşiet, fiildir. Yaratmadır, rızık vermedir, kelamdır, o, kelamla mütekellimdir. Hakkın ezeli sıfatı olan kelam, harf ve ses cinsinden değildir. Allah, o sıfatla mütekellimdir. Emredici, nehyedici, haber vericidir.

6 — Kur'an Allah kelamıdır, mahlûk değildir. O, mushaflarımızda yazılı, kalplerimizde saklıdır. Dillerimizle okunmuş, içlerine hulul etmesizin kulaklarımızla dinlenmiştir.

7 — Tekvin, Allahın ezeli sıfatıdır. Allahın alemleri ve var olma vakitinde bölüntüleriyle her birini var etmesidir.

8 — Allahı görmek aklen caiz naklen vaciptir. Müminlerin öte dünyada Allahı görmeleri gerektiğine dair semi' delil vardır. Allah mekanda olmaksızın, karşıdan yönelmeksizin, ışıntı ulaşmaksızın, onunla gören arasında bir mesafe husule gelmeksizin, görülür.

9 — Allah, kullarının küfrü ve iman, itaat ve iman cümlesinden olan fiillerinin yaratıcısıdır. O fiiller, Allahın iradesiyle, meşiyetiyle, hükmü ile, kazası ile ve takdiri ile. Kulların (yapmaları halinde) sevap ala-

cakları, azap görecekleri bir takım ihtiyarî fiilleri vardır. İyi olanları Allahın rızasıyledir; çirkin olanları ise rızasıyle değildir.

10 — Kula kaldıramıyacağı şey teklif olunmaz.

11 — Öldürülen kimse kendi eceliyle ölüdür. Ölü iken kaim olan ölüm, Allahın yarattığı şeydir. Ecel tekdir.

12 — Başka çare olmadığı takdirde haramdan açlık geçinceye kadar yemek helaldir.

13 — İster helal olsun, ister haram olsun, herkes kendi rızkını elde eder. İnsanın başkasının rızkını yemesi tasavvur olunamaz.

14 — Öldükten sonra dirilme haktır. Amellerin tartılması hakdır. Sevap ve günahın yazılması hakdır. Sual hakdır, Havz hakdır, Sırat hakdır, Cennet hakdır, cehennem hakdır.

15 — Cennet ve cehennem mevcuttur. Bakidirler, yok olmazlar, içindekiler de yok olmazlar.

16 — Büyük günah mümini imandan çıkarıp küfre sokmaz. Allah kendine şirk koşanı afv etmez. İstedığının şirkten başka günahını yarğılar.

17 — Haramı helâl saymak, küfürdür. Böyle bir durum yoksa küçük günahlar afv olabilir.

18 — Resüllerin, Allahın hayırlı kullarının, büyük günah işleyenler hakkında şefaet etmeleri sabittir.

19 — Müminlerden büyük günah işleyenler, ebediyyen cehennemde kalmazlar.

20 — İman: Allahtan geleni tasdik ve onu ikrardan ibarettir.

21 — Allah şüpheş insandan insana elçiler yolladı. Din ve dünya işlerinden muhtaç olduklarını insanlara açıkladı. Kendilerini adetleri bozucu mucizelerle te'yid etti. Rasullerin evveli Hz. Adem, sonuncusu da Hz. Muhammeddir (S.A.V.). Her ikisine de selâm olsun.

22 — Melekler, Allahın emri ile iş görücü kullardır. Ne erkek ne dişi diye bir şeyle sıfatlanamazlar.

23 — Allahın peygamberlerine indirdiğı, içlerinde kendi emrini, nehinini, azabını ve müjdesini belirttiğı kitaplar vardır.

24 — Hz. Peygamberin miracı hakdır.

25 — Evliyanın kerametleri haktır. Az müddetle uzak mesafenin alınması; ihtiyaç halinde yiyecek, içecek, giyecek şeylerin belirmesi, su üzerinde ve havada yürünmesi, taşın, ağacın, söz söylemesi, yahut daha başka şeylerin vuku bulması, cümlesinden kerametler, tabiat üstü hadiseleridir. Bunların hepsi hakdır.

26 — Her taat ve fucur ehlinin ardında namaz kılınır. Her taat ve fucur ehlinin cenaze namazını kılarız.

Salat ve selâm, efendimiz Hz. Muhammed (S.A.V.) e, ve yakınlarına, dostlarına olsun...

(1) İslâm Ansiklopedisi cild, 7/404.

(2) Dâr'ul-Funun İlahiyat Fakültesi, M. Şerafeddin, sayı, 23/I İst. 1932.

(3) Aynı Mecmua.

(4) İlahiyat Fakültesi Dergisi, M. b. Tavit at-Tancı I. II./I Ank. 1955.

(5) İslâm Ansiklopedisi, cild. 7/405 ve Kitabu'l Cevahir'l-Mudiyye Fi Tabakati'l-Hanefiyye, Muhi al-din abd al Kadir b. Ebil Vefa Muhammed b. al-Karşi al-Misri, Konya Yusuf Ağa Kitaplığı (Yazmalar Kısmı) No: 5286, sh. 118 b, 119 a.

(6) Dâr'ul-Funun İlahiyat Fak. Mec. Sayı: 23/I.

(7) İlahiyat Fakültesi Mec. Lamiyye-i Kelamiyye, Kemal Edip Kürkçüoğlu, I-II (1954) Sh: 13, Ayrıca, Şerhi Akaid, Muhammed Nurul Arab, manzume-i Efkar Mat. İst. 1888.